

„A régészeti könyvek kiadása szerelem”

Interjú Tóth Csabával, a Martin Opitz Kiadó vezetőjével

74

Határtalan Régészet (HR): Csabi! Rólad közismert, hogy középkori magyar pénztörténettel foglalkozol a Magyar Nemzeti Múzeum Éremtárban. Ezzel szemben talán kevesebben tudják, hogy tulajdonosa vagy egy könyvkiadónak, amelynek fő profilja az igényes régészeti, numizmatikai és egyéb, a történettudományok témakörébe tartozó kiadványok megjelenítése. Mesélnél róla, hogyan jött létre a kiadó?

Tóth Csaba

(TCS – MOK): A kiadót 2003-ban Szabó Ádám régész barátommal, kollégámmal közösen alapítottuk. Míg Ádám folyóirat-szerkesztőként szerzett már némi tapasztalatot, én egyéb kvalitásokkal rendelkeztem: volt szkennerem, illetve némi tapasztalatom a képszerkesztő programok használatában.

HR: Miért éppen Martin Opitzra esett a névválasztásotok?

TCS – MOK: Ádám választása volt, én meg nem ellenkeztem. A sziléziai német származású Martin Opitz (1597–1639) irodalmár, költő és műfordító, az

újkori német nyelvújítás kiemelkedő alakja, Bethlen Gábor fejedelem udvari tudósa volt, aki az elsők között foglalkozott hazánkban régészettel és epigráfiával, amikor úttörő munkát végezve megkezdte Erdély római kori emlékeinek összegyűjtését és leírását. Remek név egy régészeti-történeti munkákkal foglalkozó kiadónak.

HR: Minden kezdet nehéz, ez is az volt?

TCS – MOK: Mivel mindketten nagyjából nulla tapasztalattal rendelkezünk a könyvkiadás terén, menet közben kellett felszedni a szaktudást. Bár úgy tűnik, nem ördögösség összerakni egy könyvet, de amíg egy kéziratból valóban kézzel fogható kötet lesz, rengeteg munka áll mögötte. A szerkesztés és a nyomdai előkészítés mellett elsődlegesen meg kell teremteni a kiadás anyagi bázisát, és a legvégén még megoldani a könyv terjesztését, eladását.

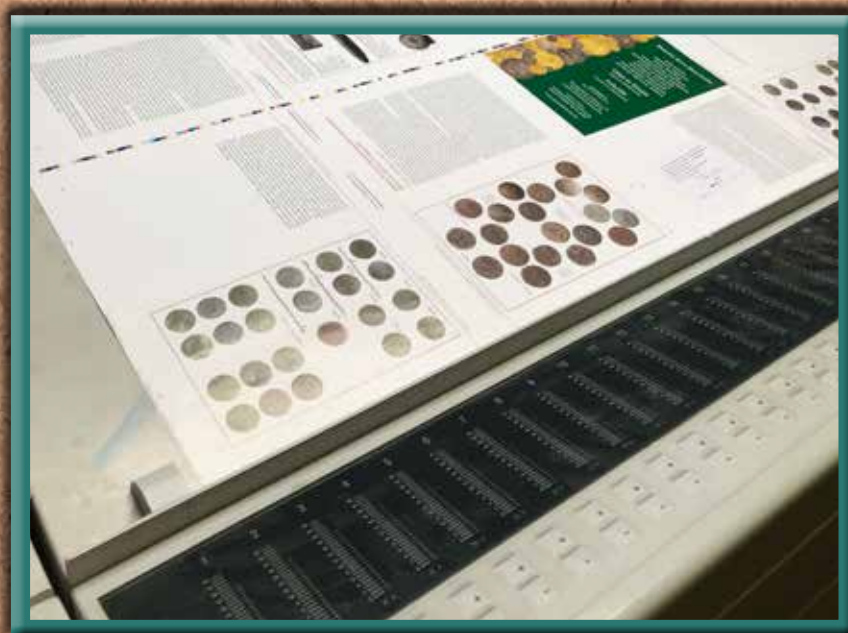

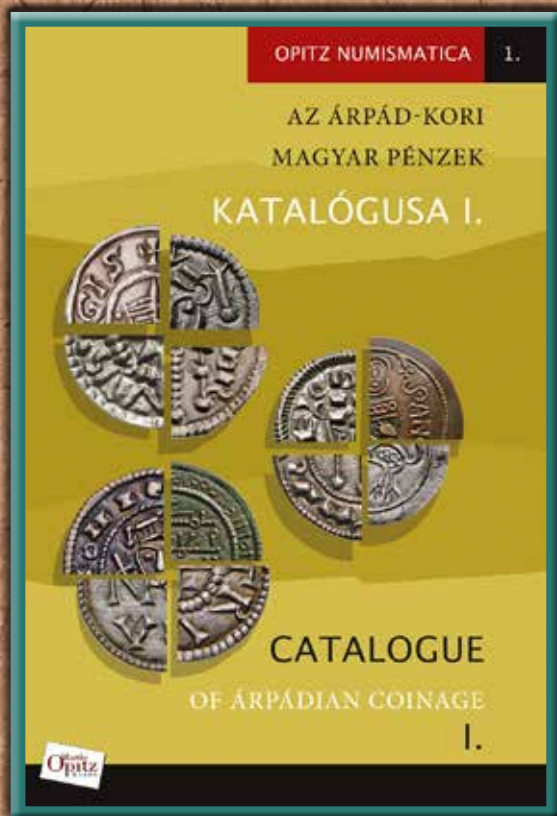
HR: Melyik könyvvel indult útjára a kiadó?

TCS – MOK: Első könyvünk a Tóth István által írt *Mithras Pannonicus* lett. Ádám szerkesztette és tördelte a szöveget, míg én foglalkoztam a képtáblákkal és készítettem el a borítót. Utóbbira azóta sem mertem vállalkozni, a borító tervezését inkább grafikusra bízom. 2003-ban volt a Rákóczi-szabadságharc kitörésének 300. évfordulója. Törtem a fejem, milyen kéziratról van tudomásom, amely beleillik a tematikába. Eszembe jutott, hogy Szemán Attila, a soproni Központi Bányászati Múzeum munkatársa korábban írt egy cikket a szabadságharc alatt a labancok által kibocsátott szükségpénzekről. Nosza, csináljunk hát belőle könyvet. Beadtuk a kéziratot az évfordulás pályázatra, nyertünk, megszületett a könyv. Azóta tudom, hogy az évfordulóra jó előre fel kell készülni.

HR: Tudnál erre még példát mondani?

TCS – MOK: 2017-ben ünnepeltük a reformáció 500. évfordulóját. Ezen a területen végképp nem volt se tapasztalatom, se kapcsolatom, mégis, a kiadó fennállásának egyik legszebb kiadványa született meg ekkor. Kiss Erika művészettörténész kolléganóm hívta fel a figyelmemet, hogy néhány évvel korábban védtek meg egy doktori (PhD) disszertációt az ELTE-n a brassói Fekete templomról. A kézirat kiváló, a képanyag páráját ritkítja, adjuk be az évfordulás pályázatokra. Így jelent meg Ziegler Ágnes brassói művészettörténész könyve *A brassói Fekete templom – Reformáció és renováció* címmel, amelyhez Marosi Ernő művészettörténész, akadémikus írt fűlszöveget. A kötet mind a budapesti, mind az erdélyi bemutatókon hatalmas sikert aratott, a szakmai visszhangja mellett a nagyközönség visszajelzései is nagyon pozitívak.

HR: Látom, a szerencsés véletleneknek legalább ugyanakkora szerepe van a könyvkiadásban, mint a precíz, kitartó munkának.

TCS – MOK: Sokan emlékezhetnek még a szentendrei skanzenben megrendezett *Muzeológusok fakanállal* rendezvényesorozatra, amely éveken át a hazai múzeumi szakma legnagyobb összejövetelének számított. Bár a cél elsődlegesen a kulináris élvezetek minél teljesebb átélése volt, ahol ennyi régész, történész és muzeológus van egy kupacban, elkerülhetetlen, hogy a szakmára terelődjön a szó. Így esett, hogy összefutottam Fancsalszky Gábor barátommal, aki akkoriban védte meg a doktori disszertációját. Jelentős mennyiségű helyi oldószert elfogyasztása után tettem neki egy könnyelmű ígéretet a megjelentetésre, amit magam persze percekben belül elfelejtettem, nem így Fancsy, aki már másnap reggel jelentkezett nálam a terjedelmes kézirattal. Egy év múlva megszületett a könyv, *Állat- és emberábrázolások a késő avar kori öntött bronz övvereteken* címmel. Szintén Fancsy biztatott, hogy legyen belőle sorozat, így született meg az *Opitz Archaeologica*. Jelenleg a 11. kötetnél tartunk, és még idén várhatóan két kötet fog megjelenni.

HR: Magányos harcosként küzdötök, vagy vannak szövetségeseitek?

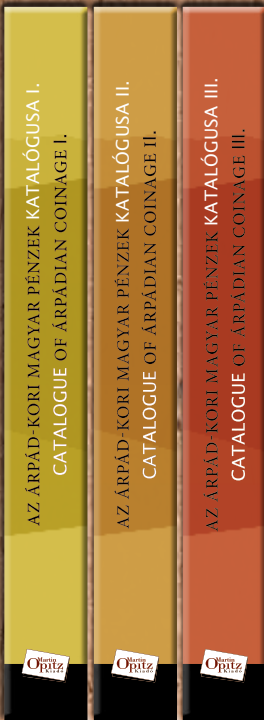
TCS – MOK: Saját kiadású könyveink mellett számos alkalommal működünk együtt patinás intézményekkel. Közös kiadványunk például a Magyar Nemzeti Múzeummal a *Maces, war-hammers and topors from Hungarian collections* című angol nyelvű, reprezentatív katalógus. Határon túli

együttműködés volt az *Archaeologia Transylvanica. Studia in honorem Stephani Bajusz* kötet megjelentetése, az Erdélyi Múzeum-Egyesülettel és a Maros Megyei Múzeummal. Más intézmények kiadványaiban is közreműködünk, így 2008 óta nálunk folyik a honfoglaló corpus nyomdai előkészítése, részt vettünk az avar és a germán corpus egyes köteteinek kiadásában, de az ELTE BTK Régészettudományi Intézetével is születtek közös kiadványaink. Az MTA BTK Lendület Szent Korona Kutatócsoport által kiadott koronázási érméről készült katalógusának egyik szerzője is voltam, de emellett a kiadvány tervezése, szerkesztése és tördelése is nálunk készült. Több kötet áll előkészítés alatt jelenleg is a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Régészettudományi Intézetével és az MTA BTK Magyar Őstörténeti Témacsoportjával közös kiadásra. Nagy örömünkre vidéki tudományos műhelyektől (így például a nyíregyházi Jósza András Múzeumtól, a hódmezővásárhelyi Tornyai János Múzeumtól és a miskolci Herman Ottó Múzeumtól) is kaptunk már megkereséseket közös munkára.

HR: A komoly tudományos művek mellett könnyedebb hangvételű kiadványaitok is vannak?

TCS – MOK: Természetesen, hiszen a szűkebb szakmának szóló művek mellett célunk az igényes tudományos ismeretterjesztés is. Az első ilyen jellegű kötetünk az Ilon Gábor szerkesztésében megjelent *Régészeti nyomozások Magyarországon* volt, amelyben közérthető nyelven írtak neves szakemberek érdekes régészeti problémákról. Történetesen ez a könyvünk került Trogmayer Ottó kezébe, aki a rá jellemző közvetlen, nemes egyszerűséggel felhívott, hogy

foglalkoznék-e az ő írásaival is. Summa summarum, végül három anekdotagyűjteményét hoztuk ki: *A ló féktávolsága*, *Eszi, nem eszi*, *Régészeti furcsaságok*,

csacskaságok, marhaságok.

HR: *Hogyan foglalnád össze röviden a kiadó ars poeticáját?*

TCS – MOK: Röviden? Mindig nagy súlyt fektettünk arra, hogy könyveink ne csupán tartalmilag megalapozott tudományos eredményeket bemutató és jól szerkesztett munkák legyenek, de tipográfiájuk és nyomdai kivitelük is méltó legyen a bennük rejlő tudományos ismeretekhez.

HR: *Milyen terveitek vannak a közeljövőben?*

TCS – MOK: Az elmúlt két évben elkezdtük tudatosabban tervezni a kiadványainkat, ami egyrészt összefügg a kiadó szerkezetében bekövetkezett változásokkal is. Ádámmal már évekkor elelőtt külön utakra léptünk. Néhány évig egyedül működtettem a kiadót, majd az élet úgy hozta, hogy családi vállalkozássá alakultunk. Feleségem, Bertók Krisztina átvette a (fő)szerkesztői feladatokat. Én a tudományos tevékenységem mellett a „kreatív” igazgatói posztot tartottam meg csupán.

Az *Opitz Archaeologica* mellett még két sorozatot indítottunk: az *Opitz Numismatica* kifejezetten pénztörténeti témájú kötetekkel fog jelentkezni, az első kötet, *Az Árpád-kori magyar pénzek katalógusa I.* tavasszal jelent meg, de őszre várható a folytatás a 12. századi anonim denárokról. Ebben a munkában az MTA BTK Lendület Középkori Magyar Gazdaságtörténeti Kutatócsoport is támogat bennünket, amelynek egyébiránt tagja

is vagyok. De nem állunk meg itt, már több kézirat előkészületben áll e sorozatban. Elindult a *TÉRformák – Társadalomformák* kiadása is, teret adva az építészetszociológiának, és immár a 3. kötetet szerkesztjük. Mindezek mellett megjelenés előtt áll F. Romhányi Beatrixnak a koldulórendi gazdálkodásról írott monográfiája, amely eredetileg az akadémiai doktori értekezése volt, továbbá Mordovin Maximnak a szécsényi vár területén 1974 és 1978 között folytatott régészeti kutatásokról szóló összefoglalása. A sort még folytathatnám, de szeretnénk meglepni olvasóinkat.

HR: *Mit mondanál a beszélgetés zárásaként?*

TCS – MOK: Végigtekintve az elmúlt 15 éven, hobbinak, játéknak indult annak idején a kiadó. Azután szerelem lett. A tudományos könyvkiadás bár üzlet, de miszsió is egyben. Rengeteg emberrel kerülünk rajta keresztül kapcsolatba, szerzőkkel, olvasókkal egyaránt, így első kézből értesülünk a legfrissebb szakmai eredményekről. Mindig nagy megtiszteltetés, ha egy szerző bennünket keres meg, és ránk bizza legújabb művét. Ez olyan szintű bizalom, amellyel nem szabad visszaélni. Amíg ez működik, addig szeretnénk folytatni eddigi tevékenységünket, legalább az eddigi színvonalon, de ha lehet, még magasabbra emelve a mércét.